

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นประยุกต์ศิลป์หรือศิลปะที่มีประโยชน์ใช้สอยประเภทหนึ่งที่ชาวบ้านธรรมดาเป็นผู้สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นผู้สร้างเครื่องมือ ภาชนะ สำหรับใช้เองในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่อีกสองลักษณะ คือ งานหัตถกรรมที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของคนในอีกระดับหนึ่งหรืออีกสังคมหนึ่งคือ ขุนนาง ข้าราชการ และพระมหากษัตริย์ และลักษณะสุดท้ายคือ งานหัตถกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อสนองความเชื่อของคนในพิธีกรรมต่างๆ และในพระศาสนา งานหัตถกรรมที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อใช้สอยเองและใช้ในระหว่างชาวบ้านด้วยกันนั้น หากแบ่งตามลักษณะของวัสดุและเทคนิคการทำ มีอยู่ทั้งสิ้น 9 ชนิดด้วยกัน คือ เครื่องไม้ เครื่องจักสาน เครื่องดิน เครื่องทอ (เครื่องผ้า) เครื่องรัก เครื่องโลหะ เครื่องหนัง เครื่องกระดาษ และเครื่องหิน หัตถกรรมชนิดต่างๆ นี้ ชาวบ้านสร้างขึ้นโดยใช้วัสดุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองเป็นส่วนมาก (มาโนช กงกะนันท์, 2543: 62)

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลให้จังหวัดเชียงใหม่มีงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่หลากหลายตามไปด้วย อาทิเช่น การทำเครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผา การทำผ้าฝ้าย การจักสาน การทำร่ม ไม้แกะสลัก การทำไม้ไผ่ขดโครง เครื่องเงิน เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ขด เป็นสินค้าพื้นเมืองที่สร้างชื่อเสียงอย่างหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการนำไม้ไผ่เหี้ยมาจักเป็นตอก นำตอกที่ได้มาขดเป็นวงกลมเพื่อให้ได้ฐาน ขดขึ้นรูปแล้วจึงทำการลงสีตกแต่งลวดลายตามที่ต้องการ จากเดิมมีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อใช้เป็นเครื่องใช้ในครัวเรือนต่าง ๆ เช่น จัน โตก พาน จาน ชุคเขี่ยนหมาก แจกัน ต่อมาจึงมีการผลิตเพื่อจำหน่ายโดยผู้บริโภคมักนำไปใช้ในการประดับบ้าน และนำไปถวายพระ การผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ขดในปัจจุบันมีกลุ่มผู้ผลิต 4 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบการทำไม้ไผ่ขดชุมชนศรีป่านคร้ว มีสมาชิกจำนวน 6 ครัวเรือน กลุ่มจักสานไม้ไผ่ขดตำบลดอนแก้ว มีสมาชิกจำนวน 1 ครัวเรือน ผู้ประกอบการนายนิยม ทิพย์ปัญญา และผู้ประกอบการนางอำพา เทียนอ้าย (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่, 2552: แฟ้มข้อมูลคอมพิวเตอร์) ผู้ประกอบการอาชีพการทำไม้ไผ่ขดชุมชนศรีป่านคร้ว ถือเป็นแหล่งผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่

ชนิดที่ใหญ่ที่สุด และมีจำนวนสมาชิกในกลุ่มสูงสุด ในส่วนของกลุ่มจักสานไม้ไผ่ชนิดตำบลคอนแก้ว ผู้ประกอบการนายอ้อม ทิพย์ปัญญา และนางอำพา เทียนอ้าย มีลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างออกไป

ชุมชนศรีปิ่นคร้ว ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่มาเป็นเวลาร้อยกว่าปี โดยชาวไทเขินที่อพยพเข้ามาอยู่ในชุมชนเป็นผู้นำมาเผยแพร่ โดยมีจุดมุ่งหมายในการทำเป็นเครื่องใช้สอยในครัวเรือนและเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทเขินที่ติดตัวมาให้กับลูกหลาน ต่อมาจึงมีการผลิตเพื่อจำหน่ายโดยแต่ละครัวเรือนต่างมีการผลิตและจำหน่ายกันเอง จนปัจจุบันกลายมาเป็นอาชีพหลักที่สร้างชื่อเสียงให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการทำไม้ไผ่ของชุมชนศรีปิ่นคร้ว ได้รับการสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มผู้ประกอบการทำไม้ไผ่ภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีคุณภาพ แต่เนื่องจากการขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และปัญหาเกี่ยวกับการติดต่อประสานงานในกลุ่มส่งผลให้ทางผู้ประกอบการทำไม้ไผ่ของชุมชนศรีปิ่นคร้ว ไม่ได้มีการลงทะเบียนผู้ประกอบการ OTOP ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่มีการชะลอตัวจึงทำให้ยอดขายผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ของชุมชนศรีปิ่นคร้ว มีผู้ผลิตที่ยังคงประกอบอาชีพการทำไม้ไผ่เพียง 6 ครัวเรือน โดยผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตสูงสุด คือ พาน (ขันแดง) (สุนทร อุทรานันท์, 2553: สัมภาษณ์)

เนื่องจากผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่เป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน ที่อาศัยความประณีต มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ส่งผลให้ผู้ผลิตมีจำนวนลดลง ผู้ศึกษาจึงสนใจทำการศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ของชุมชนศรีปิ่นคร้ว ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ที่แท้จริง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจในการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ และสืบสานให้ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่คงอยู่กับจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนจากการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ของชุมชนศรีปิ่นคร้ว ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

1. ทำให้ทราบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ของชุมชนศรีปิ่นคร้ว ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่
2. สามารถนำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการลงทุน การกำหนดราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ และเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น

นิยามศัพท์

ต้นทุน หมายถึง ต้นทุนทั้งสิ้นจากการลงทุนผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทุกอย่างที่เกี่ยวข้องในการทำผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ จนกระทั่งเป็นสินค้าสำเร็จรูป

ผลตอบแทน หมายถึง ผลตอบแทนค่าขายที่ได้รับจากการลงทุนผลิตผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่จำหน่าย หลังจากหักค่าใช้จ่ายในการลงทุนแล้ว

ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำไม้ไผ่จักเป็นตอก นำตอกที่ได้ขีดขึ้นรูป และทำการลงสีตกแต่งลวดลาย ของชุมชนศรีปิ่นคร้ว ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ พาน (ขันแดง)

ชุมชนศรีปิ่นคร้ว ตำบลท่าศาลา อำเภอเมืองเชียงใหม่ หมายถึง ชุมชนที่จัดตั้งขึ้นตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ มท 0413/ว 1553 ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2530 เรื่องการจัดตั้งชุมชนย่อยเพื่อพัฒนาเทศบาล โดยชุมชนศรีปิ่นคร้วได้มีการขอจัดตั้งเป็นชุมชนเมื่อปี พ.ศ.2542 ในเขตรับผิดชอบของแขวงกาวิละ เทศบาลนครเชียงใหม่ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่